

סיינטולוגיה

דת חדשה

מ' דארול בריאנט, Ph.D.
פרופסור לדת ותרבות
מכללת הניסון, אוניברסיטת וטרלו
וטרלו, אונטריו, קנדה

26 בספטמבר 1994

סיינטולוגיה

דת חדשה

סיינטולוגיה
דת חדשה

תוכן עניינים

1	I. רקע מקצועי
3	II. המטלה
3	III. "דתות חדשות" ולימודי דת
5	IV. האם סיינטולוגיה היא דת?
10	V. האם סיינטולוגיה היא קהילה סוגדת?

26 בספטמבר 1994

סיינטולוגיה דת חדשה

מ' דארול בריאנט, Ph.D.
פרופסור לדת ותרבות

מכללת רניסון, אוניברסיטת ווטרלו
ווטרלו, אונטריו, קנדה

I. רקע מקצועי

קיבלתי תואר ראשון בהצטיינות (1964) בפילוסופיה ומדעי המדינה ממכללת קונקורדיה, שבמורה, מינסוטה, ארה"ב. התואר הראשון שלי בלימודי תיאולוגיה וקודש בהצטיינות (1967) הוא מבית הספר לתיאולוגיה של הארוורד, אוניברסיטת הארוורד, בקיימברידג', מסצ'וסטס, ארה"ב. התואר השני שלי (1972) והדוקטורט בהצטיינות (1976) בלימוד דתי מיוחד הם מהמכון למחשבה נוצרית, מאוניברסיטת סנט מייקלס באוניברסיטת טורונטו, באונטריו, קנדה. הכותרת של עבודת המחקר שלי היתה "היסטוריה ואסכטולוגיה בכתבי ג'ונתן אדוארדס: ביקורת על התזה של היימרט".

לימדתי בקולג' קונקורדיה, במינסוטה (בקיץ 1966), באוניברסיטה הלותרנית של ווטרלו, ווטרלו, אונטריו (1967-1969), אוניברסיטת ווינדזור, ווינדזור, אונטריו (בקיץ, 1972, 1973), אוניברסיטת טורונטו, שלוחה, טורונטו, אונטריו (1972), ומכללת רניסון, אוניברסיטת ווטרלו, ווטרלו, אונטריו, מאז 1973. אני מחזיק בתפקיד של פרופסור לדת ותרבות במכללת רניסון, אוניברסיטת ווטרלו, בה אני גם פרופסור עמית בפקולטה ללימודי התפתחות חברתית. מאז 1982 הייתי חלק מהפקולטה המסייעת לקונסורציום ברפורמציה ההיסטורית של אוניברסיטת ווטרלו ושל אוניברסיטת גואלף. שימשתי כיושב הראש של המחלקה ללימודים דתיים באוניברסיטת ווטרלו (1987-1993) ואני כעת אחראי בוגרי תואר שני בלימודים דתיים באוניברסיטת ווטרלו.

הייתי גם חוקר אורח באוניברסיטת קיימברידג', קיימברידג', בריטניה (1980), ובמכון ההודי של לימודי אסלאם, בניו-דלהי, הודו (1986), במכון ללימודי פילוסופיה מתקדמים של דר' ס', אוניברסיטת מדראס, במדראס, הודו (1987), באוניברסיטת המדארד, בניו-דלהי, הודו (1993), ובאוניברסיטת ניירובי, בניירובי, קניה (1994). הרציתי בהרבה באוניברסיטאות באסיה, באפריקה, באמריקה הלטינית, ובאירופה.

אני הסופר של ארבעה כרכים ללימודי דת: *למי זה משנה: עוני, אנושות, קהילה*, (פילדלפיה, 1969), *עולם שבור בשל לחם שלא התחלקו בו*, (ז'נבה, 1970), *דת במפתח חדש* (ניו-דלהי, 1992) ו-*דקדוק של זמן, עצמי, וחברה אצל ג'ונתן אדוארדס* (לואיסטון, ניו-יורק, 1993). בנוסף גם ערכתי (לבדי או במשותף) שנים-עשר כרכים נוספים בתחום לימודי דת כולל *חקר תיאולוגיה של איחוד* (ניו-יורק, 1978), *אלוהים: דיון בן זמננו* (ניו-יורק, 1982), *הפנים הרבות של דת וחברה* (ניו-יורק, 1985), *יוגן רוזנשטוק-הוסי: מחקרים בחייו ומחשבה* (לואיסטון, ניו-יורק, 1986), *דו-שיח בין דתות: קולות למען גבול חדש* (ניו-יורק, 1989) *פלורליזם, סובלנות, ודו-שיח* (וטרלו, 1989). חיברתי עם דוריס גייקובס *מדריך קנדי בין-דתי* (וטרלו, 1993). פרסמתי יותר מארבעים מאמרים אקדמיים כולל "אמונה והיסטוריה בכתבי גרנט ליימנט", "אתיקה של מדיה", "קולנוע, דת, ותרבות פופולארית", "חטא וחברה", "תנחומי הפילוסופיה", "דתות חדשות: סוגיות ושאלות", "לעבר דקדוק של נפש בחברה", "שיח והבנה בין-דתיים", "המטרות של ישו: לעבר השיקום של הפרספקטיבה של השילוש הקדוש", "מ-דה ל-רה או האם ה-עתיד של אונטולוגיה דורש שיקום של התנסות/תחושה של נשגבות?", "הקומבה מלה: פסטיבל של התחדשות", ו-"לשמוע את הכוכבים מדברים: אונטולוגיה בלימודי דת". טווח הפרסומים שלי הוא על פני האיזור הנרחב של דת ותרבות אבל יכול להיות מחולק לפי האיזורים הבאים: I. תיאולוגיה ואתיקה, II. דת בצפון אמריקה, III. תנועות דתיות חדשות, ו-IV. דו-שיח בין דתי.

לימדתי לימודי דת במשך יותר מעשרים וחמש שנים. במכללת רניסון, אוניברסיטת וטרלו, אני מלמד בדרך קבע קורסים על מסע חיפוש דתי, לימודי דת, ההיסטוריה של המחשבה הנוצרית, ומפגשים ושיחות בין דתיים המעסיקים את השיטות הנפוצות ללימודי דת אקדמיים, השוואתיים, היסטוריים וחברתיים. מפעם לפעם אני גם מלמד קורסים על דת ופוליטיקה, דת וספרות, דת וסרטים, והרציתי בקורס על כיתות, כתות, ותנועות דתיות חדשות. לימדתי גם קורסים של תואר שני על נצרות ודתות העולם.

מזה זמן רב אני חבר באגודה הקנדית ללימודי דת, באקדמיה האמריקאית לדת, האגודה התיאולוגית הקנדית, האגודה עבור ערכים בהשכלה גבוהה, האגודה המלוכנית האסיאתית, והאגודה ללימודים בודהיסטיים נוצריים. שימשתי כיועץ בוועידות בינלאומיות ובין-דתיות גדולות, לרבות הכינוס של דתות העולם (1985, 1990, 1992).

בתור מלומד של דת ותרבות, עסקתי בלימוד של תנועות דתיות חדשות מאז אמצע שנות ה-70. התעניינתי בהבנת המקורות, האמונות, העיסוקים ומערכות היחסים של תנועות חדשות אלה עם התרבות הרחבה יותר. (הרבה מהדתות החדשות הן לא "חדשות" במובן מעמיק כלשהו, אלא פשוט חדשות בחברה הצפון אמריקאית). התעניינתי גם, ובאופן כלשהו הייתי גם משועשע, מהתגובה החזקה, ולעתים היסטורית, של סקטורים מהציבור לתנועות הדתיות החדשות. עשיתי חקר שדה נרחב במספר קהילות דתיות חדשות בקנדה, בארצות-הברית, ובהודו.

ביחס לסיינטולוגיה, נהייתי מודע לקהילה דתית חדשה זו באמצע שנות ה-70. אז פגשתי את חברי הסיינטולוגיה בטורונטו ובקיטצ'נר, אונטריו. התאפשר לי להשתתף בכמה פגישות בסוף שנות ה-70 ובתחילת שנות ה-80 שהפגישו סיינטולוגים עם מלומדים של דת לדיון באמונות הבסיסיות ובעיסוקים של סיינטולוגיה. פגשתי כמה חברים בענפים האמריקאיים והבריטיים של הסיינטולוגיה. היו לי שיחות ארוכות עם סיינטולוגים בנוגע לניסיון שלהם עם סיינטולוגיה וההשפעה שלה על חייהם. אני שומר על קשר מוגבל עם כמה סיינטולוגים קנדים עד היום. ביקרתי במרכזי סיינטולוגיה בקיטצ'נר וברחוב יונג בטורונטו. מאז אמצע שנות ה-70 קראתי הרבה מהפרסומים העיקריים של סיינטולוגיה לרבות 'דיאנטיקה: המדע המודרני של בריאות הנפש', 'ספר-העזר ליועצים רוחניים מתנדבים', 'מהי סיינטולוגיה?' ו-'דת הסיינטולוגיה'. בנוסף, קראתי פרסומים של סיינטולוגיה העוסקים בסוגיות חברתיות עכשוויות לרבות שימוש בסמים, עיסוקים בתחום בריאות הנפש, וחירות דתית. קראתי מאמרים וספרים אקדמיים, בעיקר על-ידי סוציולוגים של דת, על הסיינטולוגיה.

II. המטלה

התבקשתי לחלוק את הדעה שלי, בתור מלומד של דת, על שתי שאלות. 1. האם סיינטולוגיה היא "דת"? ו-2. האם ארגוני סיינטולוגיה הם "מקומות סגידה"? זה הרחיב את ההבנה שלי ששאלות אלה הן רלוונטיות לשאלות בנוגע לפטור של הסיינטולוגיה ממיסוי בתחומי שיפוט מסוימים. ניגשתי אל השאלות האלה, סיפקתי קצת רקע בלימודים של תנועות דתיות חדשות ואז פניתי ישירות אל השאלות שלעיל. הניתוח שלי והתגובה לשאלות מבוססים אך ורק על המעמד שלי בתור מלומד של דת ולא על כל מומחיות בענייני חוק או בתחום האדמיניסטרטיבי.

III. "דתות חדשות" ולימודי דת

המחצית השנייה של המאה הזאת ראתה את עלייתן של שפע של "דתות חדשות" בצפון אמריקה ואירופה. במדיה הציבורית הם היו נקראות לעתים קרובות "הכתות", וכללו קבוצות כמו הארי קרישנה, 3HO, כנסיית האיחוד, מדיטציה טרנסצנדנטלית וסיינטולוגיה. כאשר "הדתות החדשות", משכו את תשומת הלב של המדיה הציבורית זה היה בדרך כלל ביחס לקביעות סנסציוניות שחברי הקהילות הדתיות לא היו שם מבחירה אלא "תוכנתו" או שעשו להם "שטיפת מוח". טענות אלו היו נושא החקירה המלומדת (איילין ברקר, היצירה של מוני, אוקספורד, 1984) וכמו כן מספר חקירות ממשלתיות (דוח היל על "קבוצות פיתוח המיינד, כיתות וכתות באונטריו", 1980). חקירה ממשלתית ומלומדת אחראית כזו לא מצאה ביסוס לטענות אלה, אבל תדמיות מוטות אלה עדיין ממשיכות.

כאשר מלומדים של דת פנו ללימוד של "הקהילות הדתיות החדשות" בשנות ה-60 וה-70, הם עשו כמה תצפיות ששווה לציין כאן. המחקרים האלו המשיכו לתוך שנות ה-80 וה-90 והרחיבו את החקירות לחלקים אחרים של העולם.

הרבה מ-"הדתות החדשות" היו לא באמת "חדשות" אלא רק חדשות בצפון אמריקה. לדוגמה, תנועת ההארי-קרישנה שנחשבת לעתים קרובות בתור "דת חדשה"/"כת", אבל למעשה היא "חדשה" רק בצפון

אמריקה. זו קהילה שקיימת זמן רב בהודו שמקורותיה בחייו ובעבודתו של הרפורמטור ההינדי מהמאה ה-15, צייטניה. היתה לה נוכחות מתמדת בהודו מאז, אבל היא הגיעה לצפון אמריקה רק בשנות ה-60. אותו מקרה עבור מספר תנועות דתיות חדשות שיש להן מקורות במסורות הינדו-מזרחיות, בודהיסטיות, וסיקיות.

למספר קטן של "דתות חדשות" יש מקורות בשיקום של היבטים של מסורות דתיות ישנות שנשכחו או נזנחו, לעתים קרובות ממדים מיסטיים ומדיסטיים של האמונות המוסלמיות, היהודיות, והנוצריות. לדוגמה, במקרה הראשון של "חינוך מחדש" בקנדה הייתה מעורבת אישה צעירה, בוגרת של אוניברסיטת וטרלו, אשר הצטרפה לקהילה הקתולית הכאריזמטית באורנג'וויל, אונטריו.

הרבה מה-"דתות חדשות" עלו מהמפגש של הנצרות המיסיונרית או האסלאם המיסיונרי עם מסורות של ילידים באפריקה ובאסיה. כאשר הקבוצות האלה באו להפיץ את אמונתם בצפון אמריקה, זה נצפה בדאגה מאחר שרבות מהאמונות של הקהילות החדשות יותר נחשבות "כפירה" בעיני הפלגים הקודמים. המקורות של כמה מהתנועות המלאכותיות האלה, כמו כנסיית האיחוד, בעולם המיסיונרי הנוצרי אבל עם אלמנטים משולבים של מסורות של ילידים או דתות מסורתיות כמו גם "התגלויות חדשות". אנלוגיה מקבילה היא המסורת הבהאיית העולה מהמסורת האסלאמית אך משלבת "התגלות חדשה".

כמה מהדתות החדשות היו באמת "חדשות", לדוגמה, סיינטולוגיה ופרוספרוס. (ראה רוברט אלווד ג'וניור, *קבוצות דתיות ורוחניות באמריקה המודרנית*, אנגלווד קליפס, ניו ג'רזי: 1973). ואנחנו מגלים, אפילו במקרים האלה, דחייה של חידוש מוחלט כאשר, למשל, ל. רון האברד מצהיר שסיינטולוגיה היא "המשך ישיר של העבודה של גוטאמא סידהרתא בודהא". ('ספר-העזר ליועצים רוחניים מתנדבים') לפיכך, אפילו במקרים אלה, ישנם אלמנטים של אמונה, עיסוק, השראה, או טקס שיש להם אירועים קודמים או מקבילות במסורות עתיקות יותר ו/או אחרות.

היסטוריונים של דת מזכירים לנו ש-"תנועות דתיות חדשות" תמיד עולות. לדוגמה, היסטוריונים הצביעו על המאה ה-19 באמריקה כמאה שבה "תנועות דתיות חדשות", צצו והופיעו בכל המדינה, או במאה ה-20 במיוחד ביפן אחרי מלחמת העולם השנייה בה ניתן היה להבחין בתופעה דומה. רוב המקרים האמריקאים מהמאה ה-19 היו גיוונים של קריאות של הנצרות, אבל "חדשים" בכל אופן. (ראה מרי פארל בדנרובסקי, *דתות חדשות והדמיון התיאולוגי באמריקה*, בלומינגטון, ב: 1989). היו שם שייקרים וקווייקרים, מורמונים והאור החדש, אונידיאנים והרמונים חדשים, ועוד אלף אחרים. במקרה היפני, לרוב התנועות הדתיות החדשות היו שורשים של בודהיזם, הכי מוכרת היא סוקה גאקאי. זה הוביל את ההיסטוריונים האלה לעשות את ההקשר הבא: (א) בעוד תנועות דתיות חדשות כל הזמן מופיעות, בדרך כלל יש להן חיים מאוד קצרים. הן מופיעות מסביב לדמות כריזמטית או נבואית או שעברה התגלות, ולעתים קרובות הן נעלמות תוך שנתיים עד שלוש שנים. ו-(ב) הבודדות במספר שכן החזיקו מעמד הגיעו להכרה כמסורות דתיות לגיטימיות לחלוטין. קחו בחשבון, לדוגמה, את המורמונים, כנסיית ישו, המדענים והאדוונטיסטים, שכולם הותקפו כאשר הם עלו במאה ה-19, אבל כיום הם נחשבים לקהילות דתיות "לגיטימיות". הקהילה הבהאיית היא דוגמה לא צפון-אמריקאית של אותה תופעה כמו גם הסוקה גאקאי ביפן עם השורשים הבודהיסטים שלה.

סוציולוגים של דת יצרו גם הבחנה חשובה כאשר הם הבחינו שאחד ההבדלים בין התנועות הדתיות החדשות המוקדמות ואלו של המאה ה-20 המאוחרות בצפון אמריקה היה מיקומם החברתי. תנועות דתיות חדשות בדרך כלל עולות במגזרים השוליים ומעוטי היכולת של החברה. אדם היה יכול לזהות בקלות את התופעה הזאת אם הוא היה עובר דרך שכונות המצוקה העירוניות של אמריקה (או שכונות העוני של אמריקה הלטינית, או עיירות הפולשים המקיפות את הערים של אפריקה) או אם הוא היה מבקר את העניים הכפריים: שם האדם יכול לגלות שפע של התקבצויות דתיות לא מוכרות. אבל במיקומים חברתיים אלה, לא ניתנת להם הרבה תשומת לב. המרכיב החדש בתנועות הדתיות בשלהי המאה ה-20 הוא שהם משכו מעמד חברתי שונה: בני נוער משכבת הביניים ושכבת הביניים הגבוהה. (ראה בריאן ווילסון, *האפקט החברתי של תנועות דתיות חדשות*, ניו-יורק, 1981). קל לדמיין הורים של שכבת הביניים או שכבת הביניים הגבוהה הופכים מוטרדים כאשר הם לומדים שבנם בן ה-25 שסיים את הארוורד נהה עכשיו אחר משיח קוריאני, או שבתם בת ה-24 שסיימה את אוניברסיטת טורונטו עכשיו שרה ומשננת "הארי קרישנה" בשדה התעופה. אבל אנחנו יודעים מבחינה היסטורית - למשל, ההורים של סנט תומס החזיקו בו בשבי במשך כשנה כשהוא רצה להפוך לדומיניקני, אז מסדר דתי חדש - שתגובות מסוג זה קורות לעתים קרובות כאשר ילדים בוגרים מאמצים מסורות דתיות חדשות או לא קונבנציונליות. הבוגרים הצעירים שנמשכו אל הדתות החדשות הפופולאריות של שנות ה-60 וה-70 לא היו עניים וגם לא מהשוליים. הם היו ממעמד הביניים ומעמד הביניים הגבוה. בנוסף, תנועות אלה היו בדרך כלל הרבה יותר קטנות מאשר התיאורים במדיה. בקנדה, לדוגמה, חברויות ברבות מהקהילות הדתיות החדשות מנו מאות או אלפים ולא עשרות או מאות אלפים כפי שלעתים קרובות הוערכו על-ידי יריבים של הקהילות החדשות יותר הללו. למרות זאת, כמה קבוצות בקנדה מונות חברויות רבות יותר.

"הדתות החדשות" מציגות תופעה למלומד של הדת שמפקפק בכמה רעיונות אקדמיים קונבנציונליים, אבל לשום מלומד של דת, למיטב ידיעתי, לא היה שום ספק שב-"דתות חדשות" אנחנו מתעסקים עם תופעות דתיות. לעתים קרובות היה ויכוח פומבי גדול לגבי השאלה אם זו היתה "דת טובה" או "דת רעה", אבל מלומדים של דת מעולם לא פקפקו בכך שמה שנתקלנו בו כאן היה תופעה דתית. (ראה ג' גורדון מלטון, *ספר-העזר האנציקלופדי של כתות באמריקה*, ניו-יורק, 1986 ו-*אנציקלופדיה של דתות אמריקאיות*, דטרויט, 1989, שכוללת את "הדתות החדשות").

IV. האם סיינטולוגיה היא דת?

הלמידה האקדמית המודרנית של דת שהופיעה במאות ה-19 וה-20 צריכה להיות מובדלת מדיסציפלינות קלאסיות של תיאולוגיה. בזמן שהמטלה של תיאולוגיה היתה תיאור האמונה של קהילה מסוימת (נוצרית, יהודית, מוסלמית, הינדית, וכו') - לרוב פירושה היתה האמונה הנוצרית במערב - למידה אקדמית של דת עניינה היה להציע תיאור מדעי וניתוח של כל התופעות הדתיות. לכן אחת המטלות הראשונות של הדיסציפלינה המודרנית של למידה של דת היתה לשחרר את ההגדרה של דת מהזיהוי הטיפוסי עם הנצרות. הגדרות מילון סטנדרטיות של דת עדיין משקפות את הנטייה הזו לזהות את הדת באופן כללי עם המאפיינים של הנצרות במיוחד ואמונות מונותאיסטיות אחרות. ההגדרות האלה מצינות לעתים קרובות

שהמאפיין היחידי או המאפיין המרכזי של דת הוא "אמונה בישות עליונה". אבל מלומדים של דת הכירו דתות גדולות ועתיקות שאין בהן שום "אמונה בישות עליונה" כזו. הדוגמאות העיקריות היו בודהיזם, בעיקר בצורתה הטהארוודית בו אמונה כזו נדחתה במפורש, וג'ייניזם, אשר גם כן דחתה במפורש אמונה זו. אולם הדתות האלה היו בנות יותר מ-2,000 שנה. יתר על כן, מסורות קונפוציוס צמצמו למינימום את הדגש על הנעלה והעלו למקסימום דגש על יחסי אנוש ראויים. ובהינדואיזם האדם נתקל בהרבה אלים ואלות ולא רק "ישות עליונה" יחידה. בנוסף, המסורות המאוד מיסטיות של האמונות המונותאיסטיות של המערב היו לעתים קרובות ביקורתיות לגבי האזכור של אלוהים בתור "הישות העליונה" והתעקשו שהממשות של אלוהים מתעלה על תפיסות כאלה. לפיכך נראה שחינוי שתהיה הגדרה או הבנה של דת שתהיה מתאימה למגוון רחב של מסורות דתיות שנמצאו בקרב בני אדם במהלך ההיסטוריה.

בה בעת, היתה הכרה שבמסורות הדתיות של המין האנושי היה ממד שהתעלה מעל השגרתו. אולם, ממד זה או ממשות זו נקראו במגוון רחב של דרכים. בעוד שהנוצרים עשויים לשאוף ל-"איחוד עם אלוהים", או המוסלמים מחפשים "כניעה לאללה", הבודהיסטים היו יותר נחושים להשיג "הארה פנימית או מודעות אישית", ההינדים יותר מכוונים למימוש "נשמה או עצמיות נצחית", וג'ייניזם חתרו לטיפוח של "מיינד טוב". לכן ההגדרה של דת שנוצרה בלימודי דת מודרניים כללה הכרה כלשהי של "מעבר" המובנת באופן נרחב בכדי לכלול את הדתות הללו שאו שאין בהם את האזכור של "ישות עליונה" או שדחו במפורש רעיון שכזה בשם תפיסה אחרת של האולטימטיבי. בעוד שכל דת מזהה ממד מקודש של החיים, לא כל דת מזהה את המקודש עם "ישות עליונה".

בעוד שישיתכן שהנצרות הפרוטסטנטית המערבית הדגישה במיוחד את ה-אמונה כמרכיב מרכזי בדת, זרמים אחרים של החיים הדתיים, נוצרים ולא נוצרים, שמו יותר דגש על עיסוק. בבודהיזם, לדוגמה, העניין הוא העיסוק: העיסוק ב-'דרך המתומנת' בתור הדרך להתגבר על סבל. בהינדואיזם אדם נתקל בדרך שלמה לאולטימטיבי שבה כל החיים הם עיסוק (היוגה המלכותית) או עבודה (קארמה יוגה). אבל העיסוק הוא לא רק מדיטציה או הרהורים או פעולה, הוא גם תפילה, התנהגות אתית, קשרים משפחתיים, ושפע של עיסוקים אחרים. בכל המסורות הדתיות, בדרגות שונות, יש חיים שלמים לחיות בהתאם לאידיאל של הדת ואלו הם החיים המוצגים למעשה. לפיכך, עיסוק בהתאם לאידיאלים ולקווים המנחים האתיים של דרך דתית נתונה נראה כממד נוסף אל ההבנה של מהי דת. בנוסף, העיסוק שבו אנחנו מבחינים בקהילות ומסורות דתיות הוא לעתים קרובות עיסוק טקסי.

לפיכך, הלימוד המודרני של דת הוביל להכרה בממד נוסף של החיים הדתיים, כלומר, הממד הטקסי. פולחנים וטקסים הם מעשים מובנים של הקהילה הדתית כדי לסייע לאיחוד עם הממדים האולטימטיביים של החיים. בכמה מהמסורות הסיניות, פולחנים נחשבו לחיוניים כדי לשמור על הסדר של היקום והיו אירועים מפורטים מפוזרים במהלך כמה ימים. מסורות דתיות מסוימות ימעטו בערכו של תפקיד הטקס, לדוגמה, נוצרים קווייקרים, אבל אפילו כאן הם היו רואים ב-"התאספות בדממה" חיונית לקהילתם. למרות שממד הטקס משתנה במידה רבה ממסורת למסורת – ואפילו בתוך מסורת נתונה כפי שראיתם בטקס הנשגב של הנצרות האורתודוכסית והפשטות הטקסית של בית הישיבות המנוניטי – זהו ממד שקיים בחיים הדתיים של המין האנושי.

המרכיבים האלה של אמונה, עיסוק, וטקס אינם עומדים בבידוד מופלא אלא מתאחדים בחיי הקהילה הדתית ליצור את דרך החיים או התרבות הייחודית שלה. הינדים, אם כן, הם אנשים החולקים מכלול של אמונות, עיסוקים, וטקסים שמשמשים כדי לסייע בדרך החיים שלהם, בדרך שבה יש ממדים שגרתיים ולא שגרתיים. השורש הלטיני של המונח דת, *religare*, פירושו "לכרוך ביחד", וכאן אנחנו יכולים לראות את כפל-המשמעות האמיתי של "כריכה יחד". יש "כריכה יחד" של "האנושי והאלוהי" באמצעות דת, ו-"כריכה יחד" של בני אדם בקהילה דתית.

לאור השיקולים האלה עלתה בלימודי הדת המודרניים הבנה של דת בתור קהילה של גברים ונשים מאוחדים יחד על-ידי מכלול של אמונות, עיסוקים, התנהגויות, ופולחנים המבקשים, בדרך זאת, לקשר את האנושי לחיים מקודשים/אלוהיים. אולם, זה חיוני להבין שכל ממד של ההגדרה הזאת של דת – קהילה, אמונה, עיסוק, התנהגות, טקס, דרך, והאלוהי – יובן (א) בתוך תנאים ספציפיים של מסורת דתית נתונה ו-(ב) עם יותר דגש יחסי לאלמנטים כלשהם מאשר לאחרים במסורת נתונה. לפיכך, לדוגמה, ממד ה-"קהילה" של דת עשוי לקבל דגש רב יותר ביהדות האורתודוקסית מאשר בטאוואיזם או אפילו בזרמים אחרים של היהדות. באופן דומה, האלוהי עשוי להיות מובן בתור מציאות נשגבת כמו ביהדות או כעצמיות כלולה אך בלתי ממומשת, כמו בבתי-ספר רבים של הינדו. אבל ווריאציות כאלה לא מפחיתות את ההגדרה של דת, אלא פשוט משקפות את המגוון של התופעות הדתיות שחייבות להיות מכוסות על-ידי ניסוח מודרני, אקדמי של דת.

לאור האמור לעיל אנחנו יכולים לשאול האם סיינטולוגיה היא דת. התשובה הקצרה היא "כן, היא דת". אנחנו יכולים להבהיר את זה יותר אם ניקח עכשיו את ההבנה האמורה לעיל של דת ונסתכל על המקרה של סיינטולוגיה.

בסיינטולוגיה, האם אנחנו נתקלים בסדרת אמונות דתיות מובהקות בנוגע למשמעות ולסופיות המוחלטת של חיי האדם? אפילו ההיכרות השטחית ביותר עם קהילת הסיינטולוגיה והספרות שלה יובילו למענה בחיוב. לפי הספרות שלהם עצמם, סיינטולוגיה היא "פילוסופיה דתית יישומית וטכנולוגיה הפותרת את בעיות הנפש, החיים והמחשבה". "בעיות הנפש, החיים והמחשבה" האלה הן לא קבועות אבל ניתן להתגבר עליהן, לפי הסיינטולוגיה. ההתגברות הזו על "בעיות הנפש, החיים והמחשבה" מרוכזת, בסיינטולוגיה, במודעות ובידע. במרכז המודעות והידע נמצאים התטן ו-שמונה הדינמיקות. כל אחד מהם דורש הבהרה קצרה כדי לציין כמה היבטים מרכזיים של האמונה של סיינטולוגיה.

לפי סיינטולוגיה, האנושיות שלנו מורכבת מחלקים שונים: הגוף, המינד, וה-התטן. התטן בסיינטולוגיה מקביל לנפש בנצרות ולרוח בהינדו. חלק מהבעיה של החיים היא שבני אדם איבדו מודעות של טבעם האמיתי. בסיינטולוגיה, זה אומר מודעות לעצמם בתור תטנים. אולם המודעות והידע של עצמו כתטן הוא חיוני לרווחה ולהישרדות. בני האדם מבלבלים לעתים קרובות את הממשות העמוקה ביותר שלהם עם הגוף או עם המינד, או רואים עצמם רק בתור גוף ו/או מינד. אבל עבור סיינטולוגיה זה חיוני שבני האדם יתאוששו ויזהו את הטבע הרוחני שלהם, אשר, בשפה של סיינטולוגיה, "אדם הוא תטן". כתטנים, בני אדם הם "רוחניים, נצחיים, ו-כמעט בלתי ניתנים להריסה".

מאחר שהמודעות של האדם עצמו כתטן היתה מוסתרת על-ידי "אנגרמות" או אבודה בבלבולים של תטן עם הגוף ו/או המיינד, משימה דתית עיקרית היא לשקם את הרוחניות של האדם. זה חיוני מכיוון ש-"התטן הוא מקור כל היצירה והחיים עצמם". לכן המודעות הזאת היא השלב הראשון בעיסוק של הדרך הדתית שתוביל אותנו להפוך, במונחים של סיינטולוגיה, ל-קליר. לפי סיינטולוגיה, כאשר בני אדם נעשים מודעים לטבעם האמיתי, ולמעגלים המרכזיים של הממשות, אז, סיינטולוגים מאמינים, שהם יכולים להתקדם, בחופשיות וביצירתיות, דרך שמונה הדינמיקות של החיים. (ראה מהי סיינטולוגיה?, הוצאה 1992)

המסר הבסיסי של החיים, לפי סיינטולוגיה, היא הישרדות בכל שמונה הדינמיקות. הדינמיקה הראשונה היא "עצמי" או הדינמיקה של החיים לשרוד כאדם יחיד. הדינמיקה הראשונה הזאת קיימת אף במעגלים גדולים של קיום שממשיכים עד לדינמיקה השמינית או לאינסוף. מכיוון שהתיאור של שמונה הדינמיקות הוא עיקרון יסוד של סיינטולוגיה מן הראוי לתאר בקווים כלליים כל "דינמיקה" בקצרה. כפי שצוין, הדינמיקות מתחילות עם הקיום האינדיבידואלי או "עצמי" והדחף שלו לשרוד ומתקדמים דרך הדינמיקה השנייה שסינטולוגיה מכנה "יצירה" או "יוצרים דברים למען העתיד", והכוללת את המשפחה ואת גידול הילדים. הדינמיקה השלישית היא "הישרדות קבוצתית", התא של החיים שכולל קהילות התנדבותיות, חברים, חברות, מדינות וגזעים. הדינמיקה הרביעית היא "המין האנושי" או "הדחף לעבר הישרדות דרך כל המין האנושי ובתור המין האנושי כולו". הדינמיקה החמישית היא "צורות חיים" או "הדחף של כל היצורים החיים" לעבר הישרדות. הדינמיקה השישית היא "העולם הפיזיקלי". הדינמיקה השביעית היא "הדינמיקה הרוחנית" או הדחף "עבור החיים עצמם כדי לשרוד". הדינמיקה השמינית היא "הדחף לעבר הקיום כ-אינסוף", או מה שאחרים קוראים לו "ישות עליונה או בורא". "ידע על הדינמיקות מאפשר לאדם לבחון ולהבין בקלות רבה יותר כל היבט של החיים". (מהי סיינטולוגיה?, מהדורה 1992, ע"מ 149). מסע דתי ומשימה נחשפים במסגרת החיים כמכלול, או במונחים של סיינטולוגיה בשמונה הדינמיקות.

במיוחד בתוך הדינמיקה השמינית האדם נתקל בהצהרה של סיינטולוגיה לגבי "מה שאחרים קוראים לו" הישות העליונה או הבורא. אבל סיינטולוגיה מעדיפה את המונח "אינסוף" בכדי לדבר על "הכללות של הכול". לשתיקה של סיינטולוגיה ביחס ל-"אינסוף" יש הקבלה במסורות אחרות. לפני המסתורין האולטימטיבי, מיסטיקנים של כל המסורות מייצגים ריסון, אפילו דממה.

לאמונות של סיינטולוגיה בנוגע לתטן יש מקבילות במסורות דתיות אחרות, כפי שיש לאמונה שלהם בדינמיקה השמינית ובטבע הרוחני האולטימטיבי של דברים. מסע חיפוש הדתי בסינטולוגיה מקביל יותר לתהליכי הארה והבנה מזרחיים מאשר לגרסאות המערביות של מסע חיפוש דתי שנוטות להדגיש התאמה לרצון האלוהי. כמה מלומדים אפילו טענו שבסינטולוגיה יש לנו גרסה של "בודהיזם טכני" (ראה פי' פלין בתוך ג'. פיטצ'ר, עורך, אלטרנטיבות לכנסיות האמריקאיות העיקריות, ניו-יורק, 1983), בעוד שאחרים הדגישו את ההקבלות שלה לעיסוקים המזרחיים של פיתוח המיינד. אבל אפשר גם לראות באמונה שלהם בשמונה הדינמיקות הקבלה לחזון של ימי הביניים של מסע הנשמה אל אלוהים המסתכמת בהזדהות עם המסתורין האולטימטיבי, אלוהים.

כמו כמה מסורות דתיות אחרות, סיינטולוגיה רואה את מסע החיפוש הדתי בעיקר במונחים דתיים-תרפויטיים, כלומר, התהליך של עיסוק בבעיה האנושית הוא תהליך של הגשמת כוח רוחני אנושי שאבד או שהוסתר או ממד של החיים. בבודהיזם הבעיה והתהליך הם לעבור מ-לא עבר הארה לעבר הארה ובנצרות מחוטא לנגאל, בעוד שבסיינטולוגיה, זה לעבור מ-"פרקליר" ל-"קליר" ומעבר. כאן מצב הקליר מובן בתור המודעות של טבעו הרוחני וחופש רוחני ממומש של האדם, ששחרר מהמעמסות של התנסויות מהעבר והמסוגל לחיות בקיום הגיוני ומוסרי. בסיינטולוגיה זהו האופי של מסע חיפוש דתי, המטרה של שאיפות דתיות. מסע חיפוש זה לא מסתיים במצב של קליר, אלא ממשיך לרמות גבוהות יותר של מודעות ויכולת רוחניות ברמות הגבוהות או ברמות ה-"operating thetan". ברמות גבוהות אלה של הישגים, האדם מסוגל לשלוט בעצמו ובסביבתו, או, כפי שהדוקטרינה של סיינטולוגיה מגדירה את זה, כדי להיות "בעמדת גורם על החיים, על מחשבה, חומר, אנרגיה, מרחב וזמן".

ביחד עם האמונות המתוארות לעיל אלו עיסוק ודרך דתיים. ממד זה של סיינטולוגיה לעתים קרובות מתואר במונחים שלהם בתור "טכנולוגיה", או שיטות של יישום העקרונות. גורם מרכזי בעיסוק הדתי בסיינטולוגיה הוא התופעה של אודיטינג, שנחשב בתור פולחן על-ידי הסיינטולוגים. זהו תהליך שבו אדם נעשה מודע למחסומים הרוחניים הסמויים שמונעים ממנו להיות מודע לטבעו המהותי הרוחני כתטן וליישם את הטבע הזה כראוי. המכשולים האלה לחיים מתפקדים או ממומשים במלואם נקראים "אנגרמות". משתמשים באודיטינג בכלי דתי הידוע בשם "אי-מיטר" כדי לסייע לחברי קהילה או לסיינטולוגים לזהות ולהתגבר על המחסומים השליליים הללו בדרך לקליר. (ראה ל. רון האברד, ספר העזר ליועצים רוחניים מתנדבים, לוס אנג'לס, 1976). תהליך האודיטינג נחשף בין מומחה דתי – אודיטור שהוא יועץ רוחני, או יועץ-רוחני-בהכשרה של הסיינטולוגיה – והאדם שמקבל אודיטינג, פרקליר. תוך מעקב אחר סט נהלים ושאלות, תהליך האודיטינג מיועד לאפשר לפרקליר להפוך להיות מודע למה שהוא או היא ולפתח את היכולות שלהם לחיות בצורה אפקטיבית יותר. סיינטולוגים מאמינים שעיסוק כזה יאפשר לאדם לעבור מ-"מצב של עיוורון רוחני אל ההנאה הגדולה של קיום רוחני".

לעיסוקים כאלה יש מקבילות בתורות רוחניות של מסורות אחרות שבדומה לכך מבקשות לעורר את הטבע הרוחני הפנימי של האדם. בעוד שהטכנולוגיה של האי-מיטר בסיינטולוגיה היא ייחודית במאה שלנו, הרעיון מאחוריה אינו ייחודי. הוא מקביל לתפקידים של מנדלה בכמה מסורות בודהיסטיות, או מדיטציה בעזרת אמצעים חיצוניים במסורות אחרות של המזרח.

בנוסף, זוהי בדיוק אמונתם של הסיינטולוגים ש-ל. רון האברד השיג גם תובנה לגבי טבעה של הממשות וגם טכנולוגיה מעשית לשיקום הטבע האמיתי של האנושות. כתביו של האברד משמשים כטקסטים סמכותיים בקהילה הסיינטולוגית בדרכים מקבילות לספרות הקדושה של מסורות אחרות: הוודות בהינדואיזם, הסוטרות של הבודהיזם וכו'. אבל התובנה של האברד היא לא, קובעים הסיינטולוגים, עניין של אמונה בלבד, מאחר שהם פתוחים לאישור בהתנסות דרך העיסוק בדרך הדתית שהאברד הנחיל. זה מהדהד גם בחוכמה הבודהיסטית העתיקה הנותנת עדיפות להתנסות.

העיסוק של סיינטולוגים מתפרס מעבר לטכנולוגיה ולדרך דתיות מרכזיות אלה מכיוון שככל שהאדם מתקדם לעבר המצב של קליר ומעבר לכך, כל פעולה של האדם הופכת להיות יותר חופשייה, דינמית ומשמעותית. בדרך למטרה, סיינטולוגים קוראים את הטקסטים שלהם, בוחנים את אמונותיהם, פועלים בחברה הרחבה יותר, מפתחים את החיים הפנימיים שלהם, מתחננים, ובכל הפעולות וההתנהגויות שלהם מנסים לממש את האידיאלים של אמונתם. בספרות סיינטולוגית ניתן למצוא אזכורים רבים ל-"תקנוני התנהגות" וקווים מנחים אתיים אחרים שצריכים לעצב את חייהם של סיינטולוגים.

דת היא לא רק מערכת אמונות, פולחנים, ועיסוקים, היא גם קהילה של אנשים המתחברים יחד על-ידי אמונות, עיסוקים, ופולחנים כאלה. בסינטולוגיה אנחנו מוצאים גם את הממד הזה של חיים דתיים. בחלקים רבים של העולם אנחנו מוצאים קבוצות של סיינטולוגים הנאספים בקביעות בתור קהילה דתית. שם האדם מוצא דרשות, קורא מתוך כתבי הסינטולוגיה, מקשיב להרצאות מוקלטות של ל. רון האברד וכו', מעשים המכוונים להעמיק את המחויבות של האדם לאמונה ולהעניק ידע על האמונה הזו לאחרים. הקהילה מורכבת מאלה שמצאו בסינטולוגיה תשובות ומטכנולוגיות שעונות על השאלות הבסיסיות של החיים. (ראה איילין ברקר, *תנועות דתיות חדשות, מבוא מעשי, לונדון, 1989*).

מסקנה: לאור הסקירה הזו של סיינטולוגיה ביחס למרכיבים של ההגדרה המדעית המודרנית של דת, ברור שסינטולוגיה היא דת. יש בה את האמונות הייחודיות שלה והמחשבה של סדר רוחני בלתי נראה, עיסוק דתי וחיים טקסיים ייחודיים משלה, יש לה את הטקסטים הסמכותיים שלה ופעילות בונה-קהילה.

V. האם סיינטולוגיה היא קהילה סוגדת?

בדיוק כמו שההגדרה האקדמית המודרנית של דת מצאה שנחוץ לפתוח את ההגדרה שלה כדי לכלול סוגים של התנהגות דתית, עיסוקים, ואמונה העוברים מעבר לגבולות המסורות המונותאיסטיות המערביות, כך גם ההבנה של ההגדרות האקדמיות המודרניות של "סגידה" היו צריכות לעבור מעבר להקשר המערבי ולכלול את העיסוקים של המסורות המזרחיות של דת וחיים רוחניים.

תוך צפייה היסטורית וגלובלית, התלמיד של הדת נתקל בטווח רחב של "התנהגות ופעולה של סגידה". מסורות דתיות קוסמיות של עמים ילידים כיוונו את פעילויות הסגידה שלהם למקצבים קוסמיים של הטבע והבורא. למעשה לכל פעולה של הקהילה – החל מצייד עד שתילה, מלידה עד מוות – הוקדמה בפולחן או בפעילות סגידה. במסורות הדתיות ההיסטוריות של המערב, תפילה ופולחן היו מעשים מרכזיים של קהילה סוגדת. כאן טווח הסגידה נע בין זכירה של אללה בחמישה מעשי תפילה יומיים, להשבה של הברית עם אלוהים בימים הקדושים, ולרוממות של ה-"גוף של ישו" במיסות היומיות של האמונה של הכנסייה הרומית הקתולית. במסורות של המזרח, סגידה עשויה להיות הפעולה של מדיטציה שקטה של יוגי בתוך בדידות הרי ההימלאיה או השינון החוזר ונשנה של הגיינים מכוסה-השמיים לפני הדמות של "הנפש הממומשת" או הטקסים המורכבים של השינטו לכל טיפת מים או עלה על עץ בנוכחות של ה-"קמיי" הנוכחות, או השירותים השבועיים של "מזמור חרישי ותפילה" על-ידי בודהיסטים טיבטים הדוחים את המושג של אלוהים בורא. סגידה, באופן כללי, הגיעה למצב שניתן לראות אותה, על-ידי תלמידים

מודרניים של דת, כפעולות דתיות המסייעות להתאחדות עם המקודש הבלתי נראה או לתיאום איתו. כאשר מסתכלים על כך באופן גלובלי ומבחינה היסטורית, זה כרוך בטווח רחב של פעולה והתנהגות.

בתוך ארגון הסיינטולוגיה אנחנו מוצאים טווח רחב של פעולות סגידה, פעולות שנועדו לסייע להתאחדות עם, ולתיאום עם, הקדושה. ניתן למצוא את זה בפעילות ה-אודיטינג (כמתואר לעיל) וב-הכשרה שלהם. אודיטינג הוא עיסוק המעביר אדם מ-"פרקליר" ל-"קליר" ומעבר; זוהי הדרך של סיינטולוגיה המאפשרת את המודעות של עצמו בתור being רוחני בן אלמוות, ה-תטן, הממד הבלתי נראה הזה שהוא הנושא של החיים הדתיים. אבל בסיינטולוגיה יש חשיבות שווה לעיסוק בהכשרה. באודיטינג, אדם הופך להיות חופשי; באמצעות הכשרה, האדם נשאר חופשי ולומד "להשיג את המטרה של שיפור מצבים בחיים".

כפי שכבר צוין, הצורות של סגידה בתוך מסורת דתית תואמת לניסיון שלהם של מה הוא מקודש ו/או אולטימטיבי. עבור סיינטולוגיה, הכשרה היא פעילות שמאפשרת לאדם לעבור דרך שמונה הדינמיקות לעבר הדינמיקה השמינית, האינסוף. בסיינטולוגיה הכשרה היא לא באקראי וגם לא סתם "למידה". היא עוברת דרך רצף מדויק – בקצב האישי של האדם ולפי "דף מעקב" – על מנת לרכוש ידע חיוני ואת היכולת ליישם את הידע בחיי היומיום. יש מגוון של קורסי הכשרה המוצעים בסיינטולוגיה, החל משירותי המבוא ועד לאלה שמכילים "ידע על יכולות אולטימטיביות של התטן".

צורות מוכרות יותר של פעילות סגידה ניתן למצוא בטקסים קהילתיים המתרחשות כאשר סיינטולוגים מתכנסים לטקסים ולקיום המצוות. הספרות של סיינטולוגיה מכילה פולחנים וטקסים המסמנים אירועים עיקריים במחזור החיים: הלידה, טקסי הענקת שם, נישואין, ומוות. כפי שקהילת הסיינטולוגיה רואה, הפולחנים והטקסים האלה מקשרים בין אירועי החיים למעמקי הקדושה של החיים. (ראה ל. רון האברד, *דת הסיינטולוגיה*, לונדון, 1974 עבור תיאורים של חלק מהפולחנים והטקסים.) טקסי מחזור-החיים האלה של סיינטולוגיה מוצאים למעשה הקבלה בכל מסורת דתית אחרת. טקסים כגון אלה מגלמים את האמונה שהחיים האנושיים קשורים לבלתי נראה, לממדים רוחניים שחייבים להכיר בהם אם החיים האנושיים רוצים להשיג את המכלול השלם והסיפוק שלהם.

מעשי סגידה יכולים להיות אינדיבידואליים כמו גם שיתופיים. זה קרוב לוודאי הדבר הברור ביותר ביחס לתפילה, אבל זה גם נכון ביחס למעשים של מדיטציה ותורות רוחניות. בין אם זה סופי המתפלל לבדו או במשותף עם אחרים בריקוד תפילה מסתחרר, האדם עוסק בפעילות סגידה. בין אם זה הבודהיסט בלבד על צלע ההר עמוק בתוך מדיטציה או שהוא מצטרף לאחרים המזמרים סוטרה, האדם נתקל במעשים של סגידה.

בסיינטולוגיה האדם פוגש בשתי פעולות של סגידה, אינדיבידואלית ושיתופית. אבל בסיינטולוגיה, כמו במסורות ההבנה של המזרח, המאמץ האישי הוא המרכז. התהליך הזה של הבנה או התנועה לעבר חופש רוחני מוחלט כולל אודיטינג והכשרה בתוך סיינטולוגיה. האנלוגיה היא הקשר של "משמעת-הגורו" בתוך מסורות המזרח. בקשר של "משמעת-הגורו", פעולות הסגידה העיקריות הן פעולות פנימיות שמקלות, בהינדואיזם, על תנועות לעבר המימוש של נשמה, הנפש, אשר גם היא אולטימטיבית. תנועות אלה הפונות

כלפי פנים עשויות להיות מקושרות עם פעולות מסוימת הפונות כלפי חוץ כמו תנוחות יוגה או טכניקות נשימה או אפילו פעולות הפונות כלפי פנים כמו המחשת דמות. תנועות רוחניות אלה המופנות כלפי פנים יכולות להתגלות לאורך פרקי זמן קצרים יותר או ארוכים יותר והם חלק מפעילות הסגידה של המאמין. בהרבה מסורות מזרחיות, הסגפן ופעולות המדיטציה של ההכשרה והתורה של האינדיבידואל לגבי צמיחה בחייו הרוחניים עשויים להתגלות לאורך חודשים רבים או שנים בבדידות מהותית לאחר שניתנת הכוונה על-ידי המאסטר. למרות שהעיסוק מבוצע בבידוד, הוא עדיין מקושר לחיים של קהילה דרך אמונות משותפות, ומעשים משותפים. בסיינטולוגיה, זה ההקשר הנכון עבור אודיטינג והכשרה בהם הקשר בין היועץ הדתי והאדם היוזם היא רבת חשיבות. שוב, האנלוגיה נמצאת שם עם הדירקטור הרוחני במסורות הנזיריות הנוצריות, היועץ הרוחני במסורות הפרוטסטנטיות, הגורו במסורת ההינדית, הלאמה במסורות הטיבטיות הבודהיסטיות.

בסיינטולוגיה, פעולות כלפי פנימה ומעשים רוחניים אלה מקושרים לאודיטינג והכשרה בכדי להקל על השחרור של טבעו הרוחני של האדם הם גם מקושרים עם צמיחה בידע ובהשכלה דתיים. בהקשר הסיינטולוגי הכוונה היא בראש ובראשונה הלימוד של הכתבים וההרצאות המוקלטות של ל. רון האברד על דיאנטיקה וסיינטולוגיה. (אבל זה כולל גם את הקורסים שהוא בנה וסרטים שהוא כתב וביים.) שוב, את הקישור הזה של עיסוק רוחני ולימוד כתבי דת ניתן למצוא בהרבה מסורות. האדם ההינדי הקלאסי שעושה יוגה מתרגל את הסגפנות וקורא את הוודות שלו בו זמנית. המוסלמי האדוק קורא את הקוראן שלו ומקיים את החודש של הצום באור היום. נראה שפעילויות אלו מחזקות אחת את השנייה בנתיב הרוחני.

מסקנה: לאור סקירה זו של עיסוקים ופעילויות של סיינטולוגיה, אני מסיק שסיינטולוגיה עוסקת בפעילות סגידה, מכיוון שסגידה מובנת בלימוד המודרני של דת, במקומות הסגידה שלהם. הפעילויות של הסיינטולוגים במקומות הסגידה שלהם נופלים לתוך הטווח של דפוסים ועיסוקים שנתגלו בתוך החיים הדתיים של המין האנושי.

מ' דארול בריאנט

26 בספטמבר 1994